

НАУКОВІ КОНТАКТИ М. КОРДУБИ ТА І. КРИП'ЯКЕВИЧА (на основі взаємного листування учених)

У біографіях знаних українських істориків І. Крип'якевича та М. Кордуби знаходимо чимало подібного. Обидва вчені були учнями М. Грушевського, залишили помітний слід у діяльності НТШ у Львові, займали активну національно-громадянську позицію, а головне зробили вагомий внесок у розвиток української історичної науки та її популяризацію серед широкого загалу.

Проблема творчих відносин двох учених неодноразово викликала зацікавлення у сучасних дослідників, однак їхнє взаємне листування стає об'єктом вивчення вперше. Саме епістолярій допомагає краще зрозуміти міжособистісні стосунки, простежити характер наукових контактів поміж істориками, оскільки розкриває переважно невідомі з офіційних джерел елементи приватного життя, а також робить можливим повніше висвітлити історичне тло тогочасної епохи.

Загалом до публікації пропонуються 24 листи (у тому числі 10 поштових листівок); з них 11 – М. Кордуби до І. Крип'якевича та 13 – у відповідь (їх аналіз дає підстави говорити про майже вичерпне охоплення листування цих учених – *О. П.*). Географія листування охоплює в основному Львів і Варшаву, окрім одного листа, адресованого з Москви. Важливо також відзначити, що більша частина цього епістолярію публікується вперше (це листи М. Кордуби від 1910 р. і 23.V.1929 р., а також усі 13 листів І. Крип'якевича). Зберігаються ці документи в особистому фонді І. Крип'якевича в ЦДА України у Львові (ф. 357), а також в родинному архіві М. Кордуби (м. Львів) та родинному архіві Крип'якевичів, переданому до ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України.

Тематично у змісті листів можна виокремити кілька груп: наукові та науково-організаційні питання, діяльність українських наукових інституцій та вчених, проблеми публікації досліджень і книговидання, особисті справи.

Листування розпочалося 1910 р., коли І. Крип'якевич, який на той час перебував у Москві, надіслав М. Кордубі невелику поштівку. У Москві дослідник копіював архівні матеріали, головню з історії Хмельниччини (до цього він опрацьовував джерела у Варшаві)¹. Варто зазначити, що М. Грушевський, який намагався розвинути публікацію археографічних матеріалів у “Записках НТШ”, часто відряджав своїх учнів в іноземні архіви з метою збирання та копіювання джерел до історії України. Листівка М. Кордуби, яка була відповіддю молодшому колезі, також стосувалася саме праці в московських архівах. Оскільки сам М. Кордуба, за завданням

¹ *Крип'якевич І.* Спогади // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – Львів, 2001 (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць, 8 / Інститут українознавства НАН України) – С. 99–102.

М. Грушевського в 1907–1909 рр. опрацював архіви Відня, Москви, Бухареста², у відповідь на звернення І. Крип'якевича він подав інформацію про ті матеріали до історії Хмельниччини, які йому уже вдалося “докладно вибрати” у Москві.

Після цього у листуванні настає тривала перерва, однак, як видно уже з наступних листів (новий етап епістолярію українських учених тривав з лютого 1927 – до червня 1929 р.), перші з яких датовані 1927 р., саме в 20-х роках між істориками налагоджуються приятні товариські та професійні взаємини. Насамперед, дослідників поєднала спільна праця в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові, де М. Кордуба був головою історично-філософської секції, а І. Крип'якевич її секретарем, тривалий час вони співпрацювали в Бібліографічній комісії товариства³, у 1927 р. обидва представляли НТШ на І конгресі Федерації історичних товариств Східної Європи, що відбувся у Варшаві⁴. Водночас учені були серед активних організаторів Українського таємного університету у Львові (1921–1925), у 1923 р. допомагали студентам-історикам видавати неперіодичний журнал “Історичний вісник”, провадили плідну національно-просвітницьку роботу⁵.

На початку 1929 р. М. Кордуба, отримавши посаду професора східноєвропейської історії Варшавського університету, переїздить до Варшави. З цього часу поміж науковцями розпочинається активніше та ґрунтовне листування. Загальна кількість листів за вказаний період нараховує 6 позицій, характер та тематика яких свідчать про хороші товариські стосунки істориків. Підтверджує це наступна цитата: “Вельми Шановний і Дорогий Іване Петровичу! Перш за все мушу Вас виляти за титул, який Ви завзялися давати мені в листах. Ми, думаю, за старі вже знакоми, за довго їли хліб з одної печі і співпрацювали так в уряді, як і в Тов[аристві] ім[ені] Шевченка в секції, щоби величати себе взаємно “Панами” тай “Професорами””⁶. Водночас загальний тон епістолярію підкреслено ввічливий, шанобливий та інтелігентний: “Дорогий Пане Професоре!”, “Вельми Шановний Пане Товаришу!”, “З щирим привітом і правдивою пошаною”, “Дуже сердечно здоровлю і прошу о пам'ять” та ін.

М. Кордуба у своєму першому листі з Варшави, датованому 9.II.1929 р., тобто уже за кілька днів після інавгурації вченого у Варшавському університеті, ділиться докладними враженнями про свою інавгурацію, умови наукової діяльності та побуту на новому місці. Натомість у листах-відповідях І. Крип'якевич, насамперед, звертається з особистим проханням, яке стосувалося його переведення зі Львова до гімназії у Вонгровці. З листів довідуємося про те, що М. Кордуба разом з українськими науковцями С. Балеєм і Р. Смаль-Стоцьким, які на той час працювали у Варшаві, організували клопотання у Міністерстві освіти про це переведення. Зрештою, як видно зі спогадів І. Крип'якевича, цю справу владнав Р. Смаль-Стоцький, і у вересні 1929 р. історик переїхав працювати до Жовкви, де прожив до 1934 р.⁷. Серед інших

² Федорів І. Мирон Кордуба в історії України (кінець XIX – перша половина XX ст.). – Тернопіль, 2001. – С. 28.

³ Піх О. Бібліографічна комісія Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові: генеза, діяльність, публікації // Історичні та культурологічні студії. – Львів, 2004. – Вип. 4. – С. 105–122.

⁴ Крип'якевич І. Спогади // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 117.

⁵ Федорів І. Мирон Кордуба в історії України (кінець XIX – перша половина XX ст.). – С. 34–35. Див.: Лист М. Кордуби від 23.V.1929 р. у цьому виданні.

⁷ Крип'якевич І. Спогади // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 122.

питань учені обговорюють діяльність Наукового товариства ім. Шевченка, вибори нових академіків до ВУАН, проблеми видання 150-го тому “Записок НТШ”, а також скандально відомий виступ С. Томашівського “Десять літ українського питання в Польщі”, щодо якого обидва зайняли достатньо виважену позицію.

У наступний період, що тривав з січня 1938 р. до березня 1939 р., листування було найбільш інтенсивним і склало 14 листів (8 – М. Кордуби й 6 – І. Крип'якевича). Історики обмінювалися думками щодо діяльності НТШ, спроб його фінансово-господарської реорганізації, функціонування секцій і комісій товариства, а також шляхів удосконалення видавничої справи в Україні та своєчасної публікації наукових розвідок. Зокрема, в одному з листів М. Кордуба критично висловлювався про стан тогочасної української історіографії: “Ще 10 літ тому назад наша продукція на поли історичних дослідів перевисшала польську і чеську, а тепер зійшла до рівня білоруської. Фінансова криза НТШ зійшлася фатально з розгромом Академії (УАН в Києві. – *О. П.*) і кризою у Варш[авському] Укр[аїнському] Інституті... Через те вже довгий час спочивають в редакційних теках різні праці без вигляду на видання близьким часом... Приходиться писати для чужих і збагачувати чужі, без сього багаті літератури”⁸.

З листів учених довідуємося також про проблеми з друком 156-го тому “Записок НТШ” і наукового збірника, присвяченого історії Галицько-Волинської держави. М. Кордуба мав намір опублікувати в них кілька своїх досліджень (“Кандидатура Болеслава Тройденовича на галицько-волинський престіл”, “Панівне становище Галицько-Волинської держави у Східній Європі у другій половині XIII ст.”)⁹. Пишучи про це, вчений зазначав: “До польської збірки не хотів би давати, впрочім мабуть і не прийняли б, бо він зовсім не підходить під лінію національно-історичних польських амбіцій”¹⁰.

Листи містять інформацію про участь М. Кордуби у VIII міжнародному з'їзді істориків, що відбувся 1938 р. у Цюріху. З них випливає, що НТШ з певних причин протермінувало строки реєстрації своїх представників на участь у міжнародному конгресі, а тому Виділ товариства радо погодився на те, щоб його інтереси на з'їзді представляв М. Кордуба, який, окрім того, був уже заангажований від Українського наукового інституту у Варшаві¹¹. Для цього організаційному комітету історичного з'їзду та самому вченому були надіслані повідомлення з підтвердженням його повноважень як представника Наукового товариства ім. Шевченка у Львові¹². Саме про це інформував у своєму листі варшавського колегу й І. Крип'якевич. До того ж М. Кордуба представляв обидві інституції на III загальних зборах Федерації історичних товариств Східної Європи¹³. Свої враження від участі у цих заходах історик

⁸ Див.: Лист М. Кордуби від 3.ІІ.1938 р. у цьому виданні.

⁹ Докладніше див.: Рубльов О. С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). – К., 2004. – С. 268.

¹⁰ Див.: Лист М. Кордуби від 8.ІХ.1938 р. у цьому виданні.

¹¹ Федорів І. Мирон Кордуба в історії України (кінець XIX – перша половина XX ст.). – С. 41.

¹² ЦДА України у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 112, арк. 1–2.

¹³ Рубльов О. С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). – С. 268.

виклав у статті, опублікованій у газеті “Діло”¹⁴. Водночас думками про новини міжнародного наукового життя учений ділиться також у листі до І. Крип’якевича.

Найпізніший з віднайдених нами листів датований 18.III.1939 р. і стосувався затримки у публікації розвідок, надісланих М. Кордубою з Варшави до редакції “Записок НТШ” у Львові, за видання яких відповідав І. Крип’якевич.

Тексти листів публікуються згідно з оригіналами, без скорочень, зі збереженням особливостей мови і стилю авторів та мінімальними наближеннями до сучасної пунктуації і правопису. Скорочення розгортаються в тексті у квадратних дужках. Текст супроводжується примітками з поясненнями.

¹⁴ *Кордуба М.* Два міжнародні історичні з’їзди в Цюріху // *Діло*. – 1938. – Ч.195. – С.9.

1

5. XII. [1]910, Москва
Каменный мост, Лебяжий пр., дом Котова, кв. 79

Високоповажний Пане Доктор!

Приїхав я до Москви і починаю студії над матеріалами до козаччини в міністерських архівах. Знаю, що й Ви були тут, мабуть в Архіві иностр[анних] дел, отже дуже важно було б мені знати, чи Ви копіювали тут які-небудь акти до Хмельниччини або до інших часів – особливо козацькі оригінали в Арх[иве] иностр[анних] дел. Я не хотів би робити друге тої самої роботи, а Хмельниччина також входить в мою програму. Якби було потреби Вам що-небудь скопіювати, могу тут знайти копістів, взагалі готов Вам допомогти, як у чім буде потреба, бо з Москвою рідко маємо зносини. Прошу о скору відповідь, бо перед різдвом вертаю до Львова.

Кланяюся і здоровлю.

Іван Крип'якевич

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

2

1910

Високопов[ажний] Пане Товаришу!

Актів до Хмельниччини¹ копіював я в Архіві мініст[ерства] “иностр[анних] дел” доволі багато, але тяжко мені вам сказати, котрі саме. Якраз тепер я видаю зібрані в Москві і Відні акти, отже, найліпше було би, коли би Ви казали собі з друкарні тов[ариства] ім[ені] Шевч[енка] прислати видруковані вже аркуші (5–13, перші 4 – то розвідка) і після сього орієнтувалися. Головно хіснувався я архівом польської держави і відсіля вибрав майже все важніше з виїмкою доволі об'ємистої групи: “Сношення с Татарями”, відкіля скопіював лише кілька листів. З архіву московської держави майже все вже видане. За готовість помочи дякую, але наразі не маю ніякої орудки. Бачу що Ви добре умістилися, в сусідстві архіву і Румянцевської бібліотеки, між тим коли я мусів чимчикувати аж зі Садової большеї.

Низенький поклін Кримському², котрого не забудьте відвідати.

Здоровлю, Кордуба.

P.S. Зовсім докладно вибрані мною з польського архіву такі сношення: с Трансил[ьванією], с Австр[ією] і с Молдав[ією] та інші, на скільки відносяться до Ракоці. Подати Вам акт за актом не могу бо се забрало би мені кілька днів роботи.

М[ирон] К[ордуба]

Кланяйтеся від мене й Сергію Алексієвичу (Белокурову).

Архів родини Крип'якевичів, п. 310.

3

6. II. [1]927

Високоповажний Пане Професор!

Від тижня я хорую і не маю можливості викспедіювати відповіді Гандельсманови³ – прикро мені, але мушу Вас просити мене виручити. Долучаю концепт, прошу його вигладити і казати переписати на машині в Товаристві (з копією).

Дякую за статтю до Записок⁴. В сам час прийшло – в друку вже 12 аркуш.

З повагою

І. Крип'якевич

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

4

7. II. [19]27

Високоп[оважний] П[ане] Професор.

Саме дістав я лист від проф[есора] Заїкина⁵, посилаю для інформації. Супроти сього, що можемо мати тільки один відчит і що він бажаний на спеціальну тему і загально-інтересну, я дораджував би, що Ваш реферат про топогр[афічні] назви перенести до наук[ової] секції. Мій реферат міг би піти до Бюлетину як звичайна стаття пізніше (про укр[аїнську] історіографію). Добре сталося, що ми не вислали ще відповіді, тепер яснша ситуація.

Прошу о зворот листу і Вашу думку.

Я лежу в ліжку, маю гарячку (грипа).

Здоровлю.

І. Крип[']якевич

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

5

[кінець 1928 – початок 1929]

В[исокоповажний] П[ане] Професор!

Передаю записку з перекладом на поль[ській] мову, щоби облегшити труд д[октору] [Роману Смаль]-С[тоцько]му⁶.

Прошу мотивувати в листі до д[октора] С[тоцького] ще іншими аргументами, які уважаєте відповідні (наукова праця, участь в міжн[ародному] з'їзді істориків) і просити о енергійну і скору інтервенцію, бо тепер Кураторія приготує пересунення учителів на 1927/8 р.⁷ Просить д[окто]ра С[тоцьк]ого, щоби добув запевненне згоди Міністра і щоби вказав мені modus procedendi, – найліпше, якби Міністерство прямо перенесло мене без мого подання звідси, бо Кураторія може справу припізнити.

Вибачте за форму письма, бо пишу поза домом.
Дуже буду вам вдячний за попертя.

І. Крип'як[евич]

Лист до Томашівського напишу і Вам передам до підпису.

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

6

9. II. 1929, Варшава

Вельми Шановний Пане Товаришу!

Хочу сповнити дану Вам при від'їзді обітницю і дещо написати про своє тутешнє життя. Як фаховий історик, буду триматися хронологічного порядку. Моя інавгурація відбулася в середу 30-го січня о 12-ій в полудні, в сій самій авлі, в котрій ми оба свого часу засідали на з'їзді істориків Сходу. Публіки було доволі, про се вже постаралася наша еміграція і Гандельсман та Галецкий⁸, котрі, як я довідався, на викладах поручили своїм студентам прийти на інавгурацію. Були й наші професори: Стоцький, Огієнко⁹, Балеї¹⁰, Біднов¹¹. Гандельсман, як декан, привітав мене промовою, в котрій зазначив мої “наукові заслуги” – я, відповідаючи, вказав на се, що варшавський перший з польських підняв думку поширити круг своїх дисциплін також і на українську історію, і зазначив, що се вийде також і на добро польської історії, бо вже Длugoш¹² розумів, що без знання української годі як слід зрозуміти польську історію і се примусило його *ad perdiscedum litteras Ruthenas*. Опісля виголосив виклад про найновіші теорії про початок Руси, котрий вийшов трохи за довгий – і *finita comedia*. Виклад мабуть припав Гандельсманови до смаку, бо в кілька день опісля просив мене, передати йому рукопись до поміщення в однім французьким місячнику, в котрім сам співробітничас. Виклади я почав в п'ятницю 1-го. Правду кажучи, то виклади з укр[аїнської] історії на варшавським університеті не визвані ніякою реальною потребою. Польські студенти їх бойкотують¹³ – бодай ніхто з них не записався – українців-істориків є аж один і, коли я на викладах маю аудиторію пересічно 30–40 людей (більше чим Гандельсман або Галецкий), то завдячую се теологам; але чи довго вони витримають ходити на предмет, який для них необов'язковий і не стоїть в зв'язи з їхніми студіями – боги одні знають. На просемінар записалося 16 людей, крім сього унікату-історика, також самі теологи. Читаю з ними Нестора і даю деякі новіші наші публікації до зреферування. На початок маю доволі роботи, бо на просемінар треба було підготувити вступний виклад про Нестора і до викладів про передісторичні часи, котрі саме тепер трактую, мушу так приготовлятися, якби мав щоденно мати відчит.

Умови до наукової праці тут не дуже сприятливі. Всюди панує велика тіснота. Тут всего мало викладових саль, так що я мусів визначити виклади майже що дня о іншій годині і в різних салях. Та се було б ще найменше. Гірше зі семінарами. Коли у Львові Закшевський¹⁴ для свого семінару має до розпорядимості окремих люколь зложений з 4-ох великих кімнат, то тут всі історичні семінари і просемінари мусять тиснутися в 3-ох невеличких кімнатах так, що і професори і студенти сидять собі взаємно на карку; т.зв. “*gabinet profesorski*” є величини половини Вашої кімнати, де

стоїть бюрко з місцем на одну особу. Не ліпше і з бібліотекою університетською. Вибрався я колись тут за 3-ма книжками; вислід: одної зовсім не було (Літопись видану Шахматовим 1916 р.), друга позичена професором перед 1,5 року, третя визичена до археологічного інституту ще в 1922 р.! (скажіть се Кревецькому!¹⁵). В професорській кімнаті в бібліотеці є 1 стіл з місцями на 8 осіб.

Мешкаю поки-що провізорично. Гандельсман обіцяв мені дістати кімнату в якійсь професорським домі, але досі нічого зі сього, треба ждати. Впрочім може й ліпше так, бо тут, де тепер живу, хоч невігідно, але тепло, а на теперішні сибірські морози се найважнійше.

Напишіть мені дещо про себе та про львівські новини з наших шкільних та учених сфер, бо моя жінка, не маючи з ними зв'язків, не може мене про се поінформувати. Як Ваша відома справа. Гандельсман казав мені, що міністр не знав нічого про ваше перенесення, рішив се віце-міністр. Се дійсно так, бо перед кількома днями я був свідком як Голувко казав до Стоцкого "to głupie zażądzenie wyszło bez wiadomości ministra".

Кінчу, бо пора йти спати. Щиро вас здоровлю, а В[исоко]п[оважній] Пані Добродійці пересилаю уцілованне рук.

Остаю з вис[оким] поважанням.

Миرون Кордуба

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 1.

7

Львів, 14. II. [1]929
Домагаличів, 9

Високоповажний Пане Професор!

Письмо Ваше дістав і з великим інтересом прочитав, – переказую Вам щирі побажання успішної праці в таких дуже важких відносинах. Я знаю Варшавську учнів[ську] бібліотеку ще з 1910 р. – уявляю собі, яка тепер там тіснота. Ну, але може дочекаємося університету у Львові? Чи про се серйозно хто думає? Дуже переконуючо мав про се говорити на бюджет[ній] комісії сенату Галуцинський.

Новин у наших наукових "сферах" небагато. Починаючи з президії: Кир[ило] Осип[ович]¹⁶ пише статтю про перший побут Кониського в Галичині. Ми тепер у дуже "теплих" відносинах, я доставляю матеріал до 150 т[ому] (спільного), котрий завдяки тому потрохи наростає, бо філол[огічна] секція все ще свої праці викінчує. З нашої секції пішли туди Січинського¹⁷ "Сутківська твердиня", Лунева "Любич", Коструби¹⁸ "Чортків", Андруссяка¹⁹ "Дорошенко", прийде ще пару моїх актів з Хмельниччини (погранична переписка з Московщ[иною]), Пастернака²⁰ "Нові ареол[огічні] знахідки в Галичині", Наріжного²¹ "Огляд Чесь[кого] Іст[оричного] Часопису", і як ще що невелике впливе. Кревецький урядує строго і тепер стягає залеглості. Возняк перекладає з пол[ської] якусь повість Франка, – від тижня чи більше не стрічаю його на проходах при вул[иці] Кохановського – мабуть, через морози... В бібліотеці досить публіки, бо Оссолін[еум] замкнено через морози і недостачу опалу. З Києва звісток нема, здається залізниці засипані; нічого не маю

від М[ихайла] Серг[ійовича], хоч сподіваюся листа. Прислано мені нову “Україну” з Вашою статтею і іншими статтями про Антон[овича]. Я дав до “Діла” статейку “В[олодимир] Антонович і Н[ова] Ера” (тиждень тому).

Моя справа “представляється” без змін²². Як відомо Вам, я зголосився письменно до служби, потім вислав подання про відпустку, залучаючи урядове лікар[ське] свідоцтво. Мій директор з Вангровця довго не відпускав, був хворий на грип, – потім відписав дуже сердечно, дав мені 8 днів відпустки і на його бажання для дальшої відпустки я вислав ще нове свідоцтво лікарське, що не можу приїхати. Тепер чекаю на результат – по прагматичці повинен я мати відповідь в справі урльопу до місяця. Проф[есор] [Роман] [Смаль]-Стоцький переказував через О. Луцького, а той через Галуш[инського], щоби я туди їхав, але, маючи стверджену слабкість свідоцтвами спеціалістів і урядовим – їхати не можу!! Написав я лист до Стоць[кого], дякуючи за інтервенції. Що міністр не знав про моє перенесення, се потверджує ще одне: Галуш[инський] в сенатській промові порушив теж мою справу, не називаючи назвиська, як приклад, що робиться з Укр[аїнськими] учителями і мін[істр] Світаль[ський] перебив йому словами: “Ale przecież p[an] senator wie, że ja nie miałem wpływu na definitywne rozstrzygnięcie tej sprawy”. Галуш[инський] був тим здивований, але скрутив в той спосіб, що не міністр тому винен, але той злий дух, що побутує в Кураторії. Вже [не] вперше говорив він різко про Сосніцького.

Дякую Вам щиро, що пам'ятаєте про мене, прошу від часу до часу “люфтувати” опінію, щоби приготувати мені ґрунт до повороту. На Ваше місце прийшов Корінець на знижку і поляк Кучкевич, асистент Фінкля²³ з універс[итетського] архіву.

Поздоровіть від мене щиро проф[есора] Біднова, – се дуже гарна людина, але нещасна, втратив дорослого сина, що літом потонув в Купелі в Празі. Яка його адреса? Що чувати з Заїкиним, чи він на університеті чи де?

Прийміть від мене сердечні поздоровлення.

І. Крип'якевич

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

8

12. V. 1929, Львів
Домагаличів, 9

Дорогий Пане Професоре!

Скоріше як я думав, мушу непокоїти Вас моєю службовою справою. Н[аукове] Т[овариство] дістало таке письмо: “Ministerstwo nie przychyła się do prośby Zarządu i utrzymuje w mocy decyzję swą z dnia 20 grudnia 1928 r. Nr II. 17921/28 w sprawie przeniesienia p[ana] Dr. I. Kr[ypiakiewicza] z posady nauczyciela XII państw[owego] gimn[azjum] im. St. Szczepanowskiego we Lwowie na równorzędne stanowisko do Wągrowca. Dyrektor Departamentu Wł. Żłobicki” (21.IV.1929 № II – 10.177/29).

Майже рівночасно, як вийшло се письмо то в половині квітня вніс я via Wągrowiec до Мін[істерства] Освіти моє особисте подання про перенесення, – не знаю, чи воно є у Варшаві, чи ще по дорозі в Познані. Але думаю, що треба вже

тепер почати заходи в Міністерстві, щоби часом хто від “скорої руки” не зробив мені несподіванки і не відповів відмовою, бо бувають такі “głupie rozporządzenia”. Прошу Вас, отже, як мого невтомного Протектора, вийти якомусь у контакт з новим міністром Червінським, та з тим директором департаменту Жлобіцьким, щоби вони виконали се, що обіцяв мін[істр] Світальський – очевидно на 1929/30 рік (по вакаціях). Пригадайте, що в моїй справі інтервенював у мін[істра] Світальського п. Сухенек, проф[есор] Гандельсман etc.

В Мін[істерстві] Освіти є, мабуть, радником і референтом особистих справ сер[едніх] шкіл п. Володислав Падык, мій давній знайомий, (колись гр[еко]-катол[ик], тепер не знаю), що обіцяв мені в потребі допомогти, якщо він і тепер є референтом, зайдіть до нього з поклоном від мене (говоріть по-польськи в присутності інших, а пробуйте по-укр[аїнськи] в чотири очі) – він може подати інформації, чи моє подання вже наспіло і хто матиме його в руках. Я написав би до нього, але не знаю його титулатури (радник?), будьте ласкаві мені цю титулатуру подати.

Знаю, що все те зайвий клопіт для Вас, але не маю іншого способу в моїй недолі, може колись знайдеться нагода Вам реваншуватись за Вашу прихильність.

З щирим привітом і правдивою пошаною.

І. Крип'якев[ич]

Дістав Грушевського Іст[орію] Укр[аїни-Руси] т[ом] IX перша част[ина] до 1654 р.

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

9

23. V. 1929, Варшава
Piękna 3, m. 5

Вельми Шановний і Дорогий Іване Петровичу!

Перш за все мушу Вас виласти за титул, який Ви завзялися давати мені в листах. Ми, думаю, за старі вже знакомі, за довго їли хліб з одної печі і співпрацювали так в уряді, як і в Тов[аристві] ім[ені] Шевченка в секції, щоби величати себе взаємно “Панами” таї “Професорами”. Невже ж Ви кладете мене на одну дошку з Огієнком? Про майбутнє заявляю і клянуся на бороду Магомета, що на листи з таким титулом відповідати не буду.

Що Ваш лист дійшов до моїх рук, це простий припадок. Я ж в “kamienicy książąt mazowieckich” (Stare Miasto 31) мешкав тільки провізорично, шукаючи за сталим приміщенням і вже від половини лютого живу на Piękna 3, m[ieszkanie] 5. Ціле щастя, що в тамтій камениці живе студент-історик, з котрим я тоді близше познайомився, і він перебрав від листоноші Ваш лист і доручив мені на університеті.

Вашої справи пильную і пильнуватиму. Зараз по своїм повороті зі Львова я говорив про неї зі Стоцьким, вчора був у нього спеціально в сім ділі і подав дані з Вашого листу. До помочи я взяв ще Балея, котрий дуже охоче згодився. Показалося, що Балей відкись-там знає Жлобіцького і обіцяв з ним переговорити. Я беру на себе Гандельсмана і піпхну його до Чеховича. Стоцький обіцяв нині перебалакати зі Сухенком, а коли-б треба було, то піде і до Чеховича. Падыка ми вирішили викинути

з рахунку, бо се замала шишка, а коли гр[еко]-кат[олик] і сидить тут в міністерстві, то певно боїться своєї тіни і через се безнадійний. Стоцький в суботу (25-го) виїздить на 10 днів з Варшави. Добре було-би, коли б Ви так десь коло 10-червня ще йому листом пригадалися. В кожнім разі справи не спущу з ока.

Про себе не маю нічого особливого донести. В справі реферату Томашівського²⁴, котрий викликав такий скандальний відгомін у нашій пресі²⁵, я інформувався у людей, котрі на тім відчиті були, про їх враження. І не тільки Стоцький і Ковалевський²⁶, але навіть Огієнко, котрий лихий на Томашівського за його замітку про “Конст[антина] і Мефодія”, зовсім незалежно один від другого заявили, що відчит не мав нічого образливого для української нації, що Том[ашівський] остро критикував політику наших послів (а в сій справі дійсно *difficile satyram non scribere!*), але й не менше політику польського уряду в українській справі. На запит мій, чому не було дискусії, оповіли, що після відчиту заявив провідник зборів (Тугут), що тепер подають чай, отже заряджує перерву, а після перерви буде дискусія. Але що до голосу ніхто не зголошувався, Тугут не отпирив дискусії і всі так і розійшлися. Виходить, що панове Ів. Рудницький²⁷ і Паліїв²⁸ просто урядили бандитський напад на Т[омашівського] за се, що поважився критикувати нашу нещасну політику.

Щиро Вас здоровлю, В[ельми] П[оважній] Пані Добродійці пересилаю уцілування рук.

Мирон Кордуба

Архів родини Крип'якевичів, п. 312.

10

4. VI. 1929, Львів

Високошановний і Дорогий Мироне Михайловичу!

Зміню титулатуру по Вашому бажанню і дуже дивую Вам за пам'ять і Ваші заходи. Я все стурбований тою непевністю і чим ближче до вирішення, тим важче мені його діждатися. Хочу я піти тут до кураторії, до наслідника Свеніцького і еwent[уально] самого куратора, але волів би іти, маючи вже якесь запевнення з Варшави; легше було б тоді говорити з тутешніми панами. Шкода, що проф[есор] Стоцький виїхав, як тільки вернеться, себто вже недовго, напишу до нього листа. Писав я до д[окто]ра Балея, як що він згодився піти до Жлобіцького. Будьте ласкаві і дальше пильнувати справи і по можливості в найближчій часі пустити в рух Ваші нові заходи, щоби часом не було за пізно. Розумію, що Вас се обтяжує непотрібними клопотами, але не маю іншої ради!

В НТШ є деяке зацікавлення кандидатурами до Академії (певно читали їх в “Ділі”). Кирила Осиповича Президія Академії (в Києві. – *Авт.*) визвала телеграфічно на вибори, має поїхати сього тижня, на 2 тижні, якщо дістане паспорт. Числять на вибір Ф. Колесси²⁹, В. Левицького³⁰ і може Возняка³¹. Також серед кандидатів є Балеї. Як зрештою підуть сі вибори, то не знати, бо крім академіків мають головувати різні куратури-організації. Михайло Сергійович є на дачі в Китаєві³², чи як його там звуть, Савченко³³ поїхав до Москви і в Москві також є Герасимчук³⁴, але нічого не пише.

Кінчаються і не можуть скінчитися Записки т. 150, спільний, ще залягають праці філол[огічної] секції. З ювілейного тому Студинського надруковано щось з 15 аркушів. На ваканції голова обіцяв приступити до чергового тому нашої секції, починаю його редагувати.

І нарешті Ваші інформації про виклад Томашівського, се справді нещасний чоловік, все його добрі наміри інтерпретують як “зраду”. Писав я до нього, але не маю відповіді. Мав він видати стенограми своєї доповіді, не знаю чи вже вийшли.

Возняк перепровадився на нове мешкання і, кажуть, меблюється завзято.

Кінчаю і ще раз поручаюся Вашій прихильній пам’яті. З щирим поздоровленням.

І. Крип’якев[ич]

P.S. Перед хвилиною був у мене Коренець³⁵ і повідомив, що на 1929/30 р. бере відпустку – отже щоби я старався попасти на його місце до філії – прошу взяти се під увагу і мене протегувати!

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

11

30. I. 1938, Львів
Домагаличів 9

Високошановний Пане Професоре!

Дякую за прихильний лист і відписую по змозі свого. Саме вчора (29. I.) відбулося засідання Секції і на ньому вирішено просити Вас, Пане Професоре, щоб Ви були ласкаві обняти представництво НТШ на з’їзді в Цюріху³⁶. Якщо потреба Вам ще офіційного повідомлення від Президії НТШ, то прошу написати, а ми його Вам вишлемо. З участю НТШ у з’їзді вийшли прикрі справи. Дістали ми у своєму часі повідомлення з Tow[arzystwa] Hist[orycznego]³⁷, але що заряд т[овариств] ва (львівський) підписав відозву Komitetu porozumiewczego галицьких поль[ських] установ, звернену проти українців, ніяково було з ним співділати і Секція рішила зорганізувати свій комітет. Розіслано повідомлення до різних наших установ, але нам член, що мав організацією зайнятися, справу прогавив, і остаточно не прийшло до зорганізування комітету. Пізніше дізнався я, що Ви відносилися ще у цій справі до деяких членів, але й вони нічого не зробили і так ми втратили реченець зголошення. Оскільки знаю, то Ви одинокий з наших істориків будете в Цюріху, хиба що ще хто з Праги прилучиться, отже попросту врятуєте честь нашої науки, як зважите заступати НТШ.

Як виглядає життя в НТШ? Збори були досить бурхливі, бо виступала опозиція (22 проти 86), з д[окто]р[ами] Залозецьким³⁸, Чеховичем³⁹ і Андрусяком, що хотіла утворити свій виділ, складений з молодих, але перемогла посередня струя, головою залишився д[окто]р Раковський⁴⁰, а виділ майже в цілості з нових людей, в тому багато економістів, що піднялися санації господарства НТШ. Є надія, Т[овариств]во зможе налагодити фінанси і наукові видавництва збільшаться.

В секції в останніх 2–3 роках переведено децентралізацію, а саме утворено нові комісії, що займаються спеціальними ділянками історії: 1) К[омісія] старої

іст[орії] Укр[аїни] – археологія і княжа доба, 2) К[омісія] нової історії У[країни] – головно історія Галичини 1772–1918, 3) Іст[орико]-джерелознавча Комісія для юніорів⁴¹, рід іст[оричного] семінара, який вів Ом[елян] Терлецький⁴² при допомозі Андрусяка. Праці в комісіях досить живі, знайшлося досить молодших людей, що беруть участь у дослідах і дають деякі причинки. Головний натиск покладено тепер на історію Галичини, щоб випустити дещо праць з рації роковин 1340 р., які приготовляють поляки (з'їзд поль[ських] істориків 1940 у Львові). Відкриття Пастернака в Крилосі дали нам центральне питання, коло котрого групуються інші; так н[а]пр[иклад] істор[ико]-геогр[афічні] розсліди над Гал[ицько]-Вол[инським] князівством, мистецтво кн[язої] доби, справа боярства, інвентаризація документів до Галичини в середн[іх] віках, іст[орія] церкви і інші. Намічено цілий ряд питань, але як Вам відомо, нема у нас спеціалістів середньовічників і треба намагати новими, не все досвідченими силами. У найближчому часі складемо вже ближчий план видань, то й Вас про це повідомлю, бо рахуємо на це, що зможете до проєктованого “Галицького збірника” дещо нам приготувати. Дуже прошу висловити Вашу думку про ці наші проєкти, які тут поки що у загальному нарисі подаю і допомогти нам у їх реалізації.

Я даліше зайнятий в гімназії (знову в іншій)⁴³, маю багато шкільної роботи і тільки прихапцем можу служити науці. Робимо тут, що можемо, щоб українську науку утримати на поверхні життя.

Дуже сердечно здоровлю і прошу о пам'ять.

З щирим поважаням.

І. Крип'якев[ич]

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

Вельми Шановний Пане Товаришу.

Дуже Вам дякую за просторий лист і докладні інформації про справи Товариства, які мені все дуже близькі. Починаючи від справи представництва НТШ на міжнароднім конгресі, прошу повідомити центральний організаційний комітет на руки секретаря (Dr. G. Hoffman, Zürich 7, Susenbergstraße 145), що НТШ визначило мене своїм представником, а також, на всякий випадок, прислати мені посвідку, зладжену в німецькій або французькій мові. Щодо становиська Секції супроти Tow[arzystwa] Hist[orycznego], то про се довідаюся щойно з Вашого листу. Не тямлю вже хто, мабуть Андрусяк, писав мені тільки, що Секція вирішила не вязатися з польським комітетом конгресу, лише зорганізувати окремий комітет. Мені се видалося дивним, непрактичним (резигнація зі всяких пашпортових пілг та підмог) і просто неможливим до переведення, бо центральний міжнародний комітет стоїть твердо при принципі поділу на держави. Об сім я мав нагоду переконатися з нагоди конгресу у Варшаві в 1933 р., коли нас приділено до польської групи, а Дорошенка⁴⁴ і Щербаківського⁴⁵ до чеської, заявляючи, що українську групу могли б репрезентувати тільки представники з Радянщини, якщо сього забажали б. Але від

У[країнської] А[кадемії] Н[аук] тоді не було нікого, отже і групи української не було. Так само Москалів з еміграції поділено між групи: чеську, югословянську. Було мені також маркотно, що секція про сю ухвалу мене не повідомила, і я, не знаючи про неї, зголосив про свою участь проф[есору] Гандельсманови. Якось незабаром після отримання сеї звістки від Андр[усяка], я дістав лист від Пастернака з проханням, зголосити Гандельсманови його участь, я відповів, що сього зробити не можу 1) з огляду на рішення Секції, про котре дізнався, 2) бо вже реченець минув. При сій нагоді виказав свої зауваги про недоцільність самого рішення, не знаючи нічого про причини, які його викликали. Ніяких поручень ані заряджень я нікому не давав, бо до сього не мав найменшого права, тому не знаю, що мали б значити Ваші слова: “Ви відносилися ще у цій справі до деяких членів, але й вони нічого не зробили”.

Що до фінансових справ НТШ, то все обстоюю при сім, що говорив не раз на виділї за головування В. Левицького, повторюючи, мов старий Капо, слова: *caeterum censeo librariam et tyrographiam esse delendas!* Се підприємства, що за часів “prosperity” несли дохід і збільшили фонди на видавання наукових публікацій, але в часах післявоєнних показалися дірваними міхами, в котрі всі фонди всякають безповоротно. А скільки ж то останніми роками зліквідовано книгарень, хоч би й у Варшаві! Тому не дуже споді[ва]юся, щоби новий виділ, хоч би зложений з найліпших економістів, міг тут що-небудь іншого порадити. Се ж відома річ, що товариства (якщо не мають окремої діловодної дирекції), а ще до того наукові зовсім не надаються до ведення рільничих ані промислових підприємств. А тим часом наша продукція наукова дійшла до нуля, аж сором перед сусідами, коли від часу до часу спитають про наші новини з наукового поля. Ще 10 літ тому назад наша продукція на полі історичних дослідів перевищувала польську і чеську, а тепер зійшла до рівня білоруської. Фінансова криза НТШ зійшлася фатально з розгромом Академії (в Києві – *О. П.*) і кризою у Варш[авському] Укр[аїнському] Інституті⁴⁶, спричиненою непосильним видавництвом 16-томового Шевченка. Через те вже довгий час спочивають в редакційних теках різні праці без вигляду на видання у ближшій часі. Згадаю хоч би тільки про праці, котрі я сам реферував і признав за справді вартісні: Возняка про автора “Історії Руссов”, Білецького (давнього мого ученика з гімназії) про взаємини кор[оля] Данила з Польщею (на яких 15 арк[ушів] друку), Кубяка (поляка, студента мого семінара) про прилучення Сянничини до Польщі. Та й от і я сам, хоч зовсім не належу до плідних авторів, не раз неодно написав би, коли б знав, що се матиме вигляд вийти у рідній мові на світ божий. Але що ж, до фейлетону “Діла”⁴⁷ не полізу зі своїми розвідками, впрочім там би їх і не прийняли, як замало актуальний матеріал. Перед 1,5 року після дві замітки (до *miscellane-ів*) і дві рецензії до “Записок чина св. Вас[илия] В[еликого]”⁴⁸, і ще досі не вийшли. Приходиться писати для чужих і збагачувати чужі, без сього багаті літератури. Щоправда се робить також прислугу нашій справі, і було се для мене великою сатисфакцією, що та сама Крак[івська] Акад[емія] Наук⁴⁹, котра перед війною признала нагороду Равіті-Гавронському⁵⁰ за його пасквілю про Хмельницького, тепер у своїм *Słownik-u Biograficz-ім*⁵¹ опрацювання життєписів всіх Хмельницьких поручила мені і видрукувала так, як я зладив⁵². Також прикликали мене до співучасті у т.зв. “Cambridge Edition” (англійській серії підручників історії різних держав), де саме ладиться видання “History of Poland”, тут я подав статтю про генезу і розвій

козаччини аж до Переяславської умови 1654 р.,⁵³ засвітлюючи справу з нашого становиська. Але все ж таки приємніше писати для своїх, ніж для чужих, хоч би і у своїм дусі. Тому дуже радо вітаю Ваш план видання галицького збірника з приводу надходячих роковин 1340-го року; вправді се для нас сумний ювілей, ювілей втрат, державної самостійності, але при браку світліших моментів треба нераз і такі згадувати. Я міг би хоч би й зараз доставити Вам просторішу розвідку: “Гал[ицько]-Вол[инська] держава в добі кн[язя] Льва Даниловича”, тільки мусів би перевести її з польської мови і дещо вигладити. Я про се викладав в минулім літнім триместрі, приготворяючи виклади просто на підставі джерел, бо Грушевський потрактував всю добу доволі поверхово, присвячуючи їй у своїй “Історії Укр[аїни]-Руси” лише 9 карток (т. III (2) ст. 92–109), а всі інші історики оминали її дуже старанно, так що в порівнянню до доби Данила се просто terra ignota. Сього року я йду даліше в тім напрямі і саме тепер доходжу до 1323 р., тобто до смерті Андрія та Льва II. До кінця сього року академічного сподіюся довести справу до р[оку] 1340 і мати в сей спосіб приготовану комплетну історію Вол[инсько]-Галицької держави від смерті Данила до її упадку. Тому я тему реферату на міжнародний конгрес вибрав саме зі цієї доби, бо постів познайомитися з нею зовсім основно.

Ще не про одно хотілось би написати, але бачу що мій лист розрісся у цілу дисертацію, тому кінчу, відкладаючи інші справи на пізніше.

Щиро здоровлю Вас і остаю з високою пошаною.

М. Кордуба

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 2–3.

13

25. II. [19]38, Львів,
Домагаличів, 9

Високоповажний Пане Професоре!

Задержався я трохи з відповіддю на Ваш лист, бо тимчасом відбулася Секція і Комісії, і я мав там реферувати план найближчих видавництв. Маємо надію в цьому році видати один том Записок (156)⁵⁴ і розпочати друк Галицького збірника (назва ще не усталена). До Записок ввійде передусім матеріал присвячений М. Грушевському, окремого збірника ми не змогли видати. Найцінніша праця д[окто]ра Витановича⁵⁵ про істор[ичний] метод Грушевського, зрештою дрібніші причинки, як Січинського про Гр[ушевського] бібліофіла, маю про Іст[орико]-ф[ілософічну] секцію за Грушевського, дещо зі споминів і ін. Якщо Ви, Пане Професоре, мали б охоту що додати, прошу ласкаво мене повідомити. Даліше підуть дрібніші праці емігрантів: Оляччина⁵⁶ про пункти Виговського з 1659 р., Наріжного про розвідку моск[овських] посланців на Україні, Лоського⁵⁷ про Гр. Винського, [і на] закінчення про Володимир[ський] повіт Цинкаловського⁵⁸, Miscellanea і бібліогр[афічні] рецензії. Цей відділ вже оновили філологи і також ми його оновляємо. Як мали б Ви які рецензії, прошу не відмовлятися прислати.

Галицький збірник розпочали б ми Вашою працею про кн[язя] Льва. Для Секції було це великою і приємною несподіванкою, що Ви зайнялися цією епохою, бо довгі часи ми не мали тут нічого синтетичного. Як тільки буде готова, прошу

переслати і я дам до друку (по формальній ухвалі Секції). Зі збірника відразу будемо робити відбитки (з окремою окладкою), щоб праці не залежувалися. Кілька причинків до кн[язя] Льва подав був Т. Коструба в Нов[ій] Зорі⁵⁹ чи ще десь – чи Вам відомі? Коструба береться до роботи над Левовими грамотами яких в Арх[іві] акт[ів] гр[одських] і зем[ських]⁶⁰ віднайшлося знову немало, цікавіші видасть у цілості, з інших регести, і буде шукати за центром фальсифікатів і їх прототипом. Це було б інтересне доповнення до Вашої праці. Можливо що добудемо дещо до збірника зі спадщини пок[ійного] Томашівського (вона тепер у спорі між родиною, василянцями і єп[ископом] Коциловським). Далше приготуємо матеріал іст[орико]-геогр[афічний]: невияснені назви з літописів, поділ на волості і ін. Я маю дещо до територ[іального] поділу давньої Холмщини і статтю про археолог[ічні] розшуки єп[ископа] Суші. Можливо що добудемо працю д[окто]р[а] Генсьорського⁶¹ про гал[ицько]-вол[инський] літопис. Прот[оерей] Тобінський має дещо до іст[орії] гал[ицької] церкви. Взагалі Комісія ст[арої] України трохи розбудила зацікавлення княжою добою.

Повідомлення орган[ізаційному] ком[ітету] іст[оричного] з'їзду вишлемо і також повновласть для Вас, але тепер д[окто]р Раковський був хворий і не можна було приготувати.

Пресилаю щирій поваги і чекаю вісток.

І. Крип'якев[ич]

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

14

1. III. [19]38, Варшава

Високопов[ажний] Пане Товаришу!

Прошу мені дати знати, чи у майбутнім 156-тім томі “Записок” буде ще місце для мене. Про Грушевського не думаю писати, написався вже доволі з нагоди його смерті до 6-ти польських журналів і 1 німецького і нічого більше не зміг би сказати. Але маю майже готову розвідку на тему “Становисько Вол[одислава] Локетка супроти кандидатури Болеслава Тройденовича на володимирський стіл”. Сю справу думаю вже в найближчому часі зреферувати у Варш[авському] Укр[аїнському] Наук[овому] Інституті, а відтак післав би Вам до друку. Річ буде невеличка, от на 8–10 ст. друку. За лист дякую, при нагоді відпишу просторіше.

Щиро здоровлю.

М. Кордуба

P. S. Чи не відомо Вам, що діється зі “Записками” василянськими, чому не виходить. Я вже кілька разів запитував о. Скрутня⁶², більше в сій справі писати до нього мені вже якось ніяково. Якщо згадана вище стаття мала б увійти до 156 тому, до якого речинця треба б її надіслати?

ЦДІА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 4.

15

3. III. [1]938, Львів

Високоповажний Пане Професоре!

Місяця на статті невеликого розміру (до 1 арк[уша]) ще є в Записках і дуже охотно поміщу Вашу статтю, тема давно не рухана і тим інтерна, термін до місяця. Треба б тепер як найбільше статей до княжої доби. Що до Вас[иліанівських] Записок, то друкуються відразу два томи, але у дуже повільному темпі, я зателефоную до о. Скр[утеня] і поургую. Чекаю дуже на кн[язя] Льва!

З низьким поклоном.

І. Крип'як[евич]

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

16

10. III. [19]38, Варшава

Високоповаж[ний] Пане Товаришу!

Сими днями розіслано повідомлення виділу “de la Fédération des Sociétés historiques de l'Europe Orientale”⁶³, що III-ті загальні збори цієї Федерації відбудуться 25–26 серп[ня] с[ього] р[оку] в Цюріху безпосередньо перед міжнародним конгресом істориків, що починається 28-го серпня. Таке повідомлення послано і Товариству і[мені] Ш[евченка]. Знаючи з прикрого досвіду, що канцелярійний урядник Т[овариства] і[мені] Ш[евченка], не розуміючи французької мови, всі письма писані у сій мові кидає до коша (так писав мені д[октор] Раковський), прошу Вас припильнувати щоби Т[овариство] і[мені] Ш[евченка]: 1) іменувало свого делегата на ці збори, 2) повідомило про се виділ Федерації на руки секретаря, дир[ектора] архіву Łopacińsk-ого (Варшава, Krakowskie Przedmieście 26/28, Archiwum Ośw[iaty] Publ[icznej]). Може хто з членів істор[ичної] секції, що через спізнене зголошення стратили змогу взяти участь у міжнародному конгресі, схоче приїхати на ці збори і на них виголосити реферат. Коли ні, то я міг би і тут заступати Т[овариство] і[мені] Ш[евченка] тим радше, що, як касієр, належу до виділу. Розвідку до т. 156 пришло. Будьте ласкаві розвідати, чи у Львові (в універс[итетській] бібл[іотеці], або в Ossolineum) є: “Muratori. Scriptores rerum italicarum”, том XII, бо я за сим пошукую і кавав би собі прислати через тутешню бібліотеку.

Щиро здоровлю.

М. Кордуба

Чи то правда, що Кревецький вже не в бібліотеці?

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 5.

17

21. III. [19]38, Львів
Домагаличів, 9

Високоповажний Пане Професоре!

“Muratorі” т. XII є в Унів[ерситетській] Бібліотеці, щойно сьогодні я мав можливість довідатися. З НТШ мабуть вже вислано Вам бажані повновласті і також повідомлено Цюріх⁶⁴. Чекаю на ласкаво обіцяних Юрія і Льва.

З великою повагою.

І. Крип'якевич

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

18

14. IV. [19]38, Львів

Високошановний Пане Професоре!

Потверджую відбір кандидатури Б[олеслава] Т[ройденевича] і дуже дякую, прочитав я, з великим інтересом, це цінний вклад до цих забутих у нашій історіографії часів. Зреферую на Секції по святах і піде до друку. Чекаю ще і на Льва, сподіюся, що і там знайдете новий підхід до убогих джерел. В Бібліотеці НТШ Кревецький уступив директуру на власне бажання, він поважно хворий, нерви і комплікації; задержав платню і титул директора. Управу обняв [В]. Дорошенко⁶⁵. В бібліотеці працюють д[окто]р Деркачева, Андрусак, Огоновський (географ), годі побільшити стан, хоч праці багато. Референтом є д[окто]р Сімович⁶⁶. При надходячих святах прошу прийняти сердечні побажання.

Щирий привіт.

І. Крип'якевич

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

19

8. IX. 1938, Варшава
ul. Brzozowa 12, m. 6

Вельми Шановний Пане Товаришу!

Саме вернув з Цюріху. Справоздання з обряд Федерації і Конгресу подав в “Ділі”, мабуть читали. Про себе додаю, що мій реферат мав багато слухачів і прихильну оцінку в дискусії. Зараз після нього кілька професорів (німців і чехів) замовили собі у мене відбитку. Нині додатково дістав лист зі Штудгарту від доцента Г. Басра з проханням, щоб зараз по друку реферату прислати йому відбитку.

Се ставить мене перед проблемою, де примістити свій реферат. В останнім конгресі у Варшаві 1933 р. було від українців 7 рефератів, тому можна було видати їх як окрему конгресову публікацію, що й сталося в зреферованих мною “Contributions”⁶⁷. Тепер крім мого був ще тільки один реферат з українського боку, а саме Перфецького⁶⁸ з Братислави (Юр[ій] Вернадський з Нью Гевн, син президента

Київської акад[емії] наук, не вважає себе за українця і говорить тільки по-англійськи і російською). Значить, замала кількість на окрему публікацію. До польської збірки не хотів би давати, впрочім мабуть і не прийняли б, бо він зовсім не підходить під лінію національно-історичних польських амбіцій. Тому звертаюся до Вас зі запитом, чи не примістили би Ви його в томі “Записок”, що саме тепер друкується. Очевидно мусів би він бути видрукований в німецькій мові з зазначенням, що се реферат виголошений на VIII міжнароднім конгресі істориків. Він займе не цілий аркуш друку. Прошу о негайну відповідь.

Щиро здоровлю.

Мирон Кордуба

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 6.

20

10. IX. 1938, Львів
Домагаличів 9

Високошановний Пане Професоре!

Тема Вашого реферату така дуже цікава і для нас і для чужої публіки, що за всяку ціну постараюся його як найскоріше надрукувати. Він може піти або до “Записок”, але при кінці як додаток, бо вже перші аркуші друкуються, і це річ найлегша, або можна б його випустити окремим виданням, але тоді не мав би доступу до чужих читачів, бо окреме видання тяжче розповсюдити, отже краще вибрати “Записки”. Зробимо відбитку – скільки примірників? Прошу надіслати рукопис. Ваша стаття про Юрія Болеслава вже зложена, перешлю до другої коректи. Друк спинився під час вакацій через шкільні підручники. Звідомлення з конгресу читали ми з великим інтересом⁶⁹.

Пересилаю поклін.

І. Крип'якевич

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. Мирон Кордуба (в опрацюванні).

21

19. IX. 1938, Варшава

Вельми Шановний Пане Докторе!

Посилаючи Вам рукопись свого конгресового реферату, я забув зазначити, що підкреслення синім та червоним олівцями, що знаходяться в тексті, не мають для друку жадного значіння. Річ в тім, що я реферат виголошував напів з пам'яті, але маючи рукопись перед собою, отже сі підкреслення поробив на се, щоби в часі виголошування не згубитися в тексті.

Щиро здоровлю.

М. Кордуба

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 7.

1. X. 1938, Варшава

Вельми Шановний Пане Товаришу!

Одночасно зі сим листом відсилаю коректу. Прошу зробити ще одну, бо як бачите похибок друку ще доволі багато. Рукопис лишаю у себе, вам він вже не потрібний, бо коректу можна зробити на підставі моїх поправок. Я лояльно зберіг всі редакційні зміни рукопису, хоч з багатьма не годжуся, крім поправки (ст. 18) “сконструований” на “сконструйований” – бо се вульгаризм зовсім не пригожий для наукової статті; тоді треба б послідовно писати “крейований” (зам[ість] креований), “евакуйований” і т.п. Також мусів відреставрувати первісний текст на ст. 14. Я написав: “Новійша польська історіографія, за винятком Абрагама і Захоровського, а також Ржежабек і частинно Линниченко, висказують погляд...” Мені поправили на: “Новійша польська історіографія, за винятком Абрагама і Захоровського, а також Ржежабека і частинно Линниченка висказують погляд”. Виходило би, що: 1) Ржежабек і Линниченко належать до винятків, котрі не висказують сього погляду, а се неправда; 2) що Ржежабек і Линниченко належать до польських історіографів, а се нісенітниця.

При сій нагоді хочу сказати кілька слів про редакційні поправки тексту, роблені, як бачу, двома руками (червоним та зеленим чорнилом), при чім одна рука подекуди поправляла другу. Зазначу, що дістаючи з німецьких або польських редакцій свої статті до коректи, нахожду в рукописах лишень де-не-де редакційні зміни – не знаю, чи випаде по одній на кожну сторону. А тепер, отримавши від Вас свій рукопис, я аж жажнувся – такий пестрий від різнобарвних поправок! Коли б його побачив хто посторонній, подумав би, що рукопис писав якийсь чужинець, котрий щойно пробує писати по-українськи, або напівграмотний українець, що не знає літературної мови та стилю. Справу правопису лишаю на боці, бо не прив’язую до неї надто великої ваги. Все ж таки не розумію, чому мають нас обов’язувати постанови, накинені перед 12 літами большевиками, щоби український правопис допасувати до російського. Сі постанови прийняло НТШ під пресією тодішнього голови проф[есора] Студинського, але пора би вже раз визволитися від сього. Треба тямити, що неправильний фонетичний правопис має шкідливий вплив на виговор, а сього не можна легковажити. Чи для того, що в деяких околицях не виговорюють букви “г”, маємо всі писати, та відтак і говорити “географія” (зам[ість] географія – поки-що у нас так говорить хіба один Свенціцький!⁷⁰). В багатьох сторонах не виговорюють букви “ф” і замість “фасоля”, кажуть “хвасоля” або “квасоля”; виходило би, що треба писати і виговорювати “геограхвія”, “хвосхвор” і т.п. Або чому кажете мені писати “легендарний”, “полемізувати” та ба навіть глоси (гльоси), а одночасно поправляєте “титулувався” на “титулювався”; чому там має бути тверде “л”, а тут нагло м’яке?

Але перейдімо до мови. Мені ще ніколи не трапилося, щоби німецький редактор поправляв прим[іром] “Stiege” на “Treppe”, “Jänner” на “Januar”, або польський: “cudzoziemiec” на “obcokrajowiec” і т.п. А тут в українським рукописі нахожду такі поправки: “лютий” на “лютень”, “март” на “березень”, “колибаються” на “хитаються”, “жерело” на “джерело”, “остав” на “лишився”, “літа” на “роки”, “з огляду” на “з уваги”, “стреміли” на “намагалися”, “побіда” на “перемога”, “немов” на “ніби”, “після смерти” на “по смерті”, “під сю пору” (у Шевченка: а блідий місяць під сю пору...) на “в той час”, “в середині століття” на “в половині (котрій?) століття”,

“співчасний” на “сучасний”, “ходило” на “йшло”, “хосен” на “користь” і безліч інших. Спитаю Вас, чим вжиті мною вислови гірші від редакційних? В кожній мові є гомоніми і автори вживають одні – одних, другі – других висловів, як їм до вподоби. Буває гірше! Подекуди нахожжу поправки, що змінюють значіння слова, прим[іром] “був зразком” на “був прикладом” (зразок = *Muster, Vorbild*, приклад = *Beispiel*), “віросповідання” на “обряд”, “горожани” на “громадяни”, “глуха мовчанка” на “нема ніякої згадки” (!!) і т.п. Виходять і нісенітници: “поділ держави при смерті Гедиміна” змінено на “поділ держави по смерті Гедиміна”, а загалом відомо, що державу ділив сам Гедимін!

Або – ради Аллаха! – чому займенник “сей-ся-се” має бути злий, а тільки “цей-ця-це” добрий?, – бо ж так всюди редакція правила в рукописі. Колись писали виключно “той-та-то”, потім стали вживати “сей-ся-се”, тепер, бачу, зайшла мода на “цей-ця-це”; може незабаром ще якийсь диктатор признають за правильне тільки гуцульське “цес”. Я мимо волі посміхнувся, коли в одному місці свого рукопису найшов таке: я написав “ся сама особа”, червоний редактор поправив на “ця сама”, а зелений на “та сама”.

Або послідовне проскрібування займенника “котрий” та його заміна на “який”. Чому се? “А втім” значіння висловів “котрий” і “який” не все однакове! Коня, на якій їздив Хмельницький, можна ще тепер найти, але кінь на котрім він їздив вже давно зогнив.

Вислів “а втім” (чому вже не послідовно “а вцім”?) гарний, але коли його надто часто повторювати, стає скучний. Не зважаючи на се, редакція замість моїх висловів: “отже”, “проте”, “впочім”, “одначе” – всюди пакувала “а втім” – і передала куті меду.

Взагалі хочу сказати всім нашим редакторам: Ваше завдання лежить в сім щоби справляти справжні промахи проти граматики та духа мови, та не втім, щоби авторам-співробітникам накидати свої власні улюблені вислови, звороти, свій власний стиль, бо таким робом вбиваєте їхню особовість, замазуєте індивідуальні прикмети їхньої лексики. А то прийдеться сказати, що абсолютизм Сталінів і Гітлерів блідне супроти абсолютизму наших українських редакторів.

Вибачайте, що забрав Вам стільки часу своєю дисертацією, але вже давно збирався порушити сю (чи там цю) пекучу тему і роблю се тепер.

Остаю з високою пошаною і здоровлю.

Мирон Кордуба

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 8–9.

Вельми Шановний Пане Товаришу!

В неділю, 20 с[ього] м[ісяця] маю виголосити реферат про громадянську діяльність Ст. Смаль-Стоцького⁷¹ в Наук[овому] Тов[аристві] ім. Шевченка. Чи не могли б до сього часу бути виготовлені відбитки з моєї розвідки про Болеслава-Юрія II, так, щоби я їх забрав зі собою. А що діється з друком мого конгресового реферату? Прохаю, прискорити сю справу по змозі, бо недавно тому дістав знову

два замовлення на відбитку, одне з Німеччини, друге – з Будапешту. Щиро здоровлю, до побачення на 20-го.

М. Кордуба

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 10.

24

18. III. 1939, Варшава

Вельми Шановний Пане Товаришу!

Trzy razy księżyc odmienił się złoty – а властиво не три, а вже чотири, відколи я, будучи на Михайла у Львові сподівався дістати відбитку зі своєї розвідки про “Кандидатуру Болеслава Тройденовича на галицько-волинський престіл”. Та тоді довідався, що з приводу друку підручників шкільних пересунено друк розвідки на пізніше. А тепер як стоїть справа? Ще більше мені залежить на швидкій публікації цюріхського реферату, з котрого відбитку свого часу замовило кількох професорів і вже поприсилали мені свої, а я досі не можу їм зрваншуватися. Взагалі в Тов[аристві] ім. Шевч[енка] з друком публікацій йде далше по давньому, значить дуже пиняво. От прим[ірник] журналу “Сьогочасне і Минуле”⁷² дістав я позавчора щойно 1-ше число, а повинно було вийти досі три, бо три місяці минуло від нового року. Таке припізнення зараз на початку нового видавництва, се дуже некорисна реклама і певно не одного спинить від висилання передплати на цілий рік згори, бо, мовляв, коли так почалося, хто зна, як далше зі сим буде.

Але нема нічого злого, щоби на добре не вийшло! Я, пошукуючи за іншими справами, найшов ще дещо для доповнення свого цюріхського реферату. Тому прошу Вас дуже, прислати мені рукопис якнайшвидше, а я, поробивши потрібні додатки, негайно Вам її поверну.

Остаю з високою пошаною.

Мирон Кордуба

ЦДДА України у Львові. Ф. 357, оп. 1, спр. 24, арк. 11.

1. Матеріали, зібрані М. Кордубою, були надруковані 1911 р. у томі 12 “Записок НТШ”. – № 2.
2. Кримський Агатангел (1871–1942) – український історик, письменник, перекладач, професор Київського університету, один з організаторів Академії Наук України (1918). У 1921–1929 рр. очолював Інститут сходознавства в Києві. Кримський – автор численних праць з історії та культури арабських країн, Ірану, Туреччини, історії ісламу. Значну увагу приділяв дослідженню історії української мови та літератури, фольклору, етнографії. – № 2.
3. Гандельсман Марцелій (1882–1945) – польський історик, медієвіст, професор Варшавського університету. Досліджував нову та новітню історію Польщі, методологію історії. – № 3.
4. *Записки НТШ* – видання Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. У 1892–1937 рр. надруковано 155 томів, з 1948 р. (з т. 156 і далі) виходили за кордоном. У 1991 р. видання відновило свою публікацію у Львові. – № 3.

5. Заїкін В'ячеслав (1896 – ?) – український історик-правник, автор праць з історії української державності й історії церкви в Україні в середні віки. – № 4.
6. Смаль-Стоцький Роман (1893–1969) – мовознавець і політичний діяч, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка (з 1934). 1926–1939 рр. посол УНР у Варшаві; професор Варшавського університету, секретар Українського наукового інституту в Варшаві та редактор його видавництва. – № 5.
7. Ця дата є дещо незрозумілою, оскільки справа про яку ймовірно йде мова мала місце в наприкінці 1928 – першій половині 1929 р. – № 5.
8. Галецький Оскар (1891–1973) – польський історик, професор Варшавського університету. Автор праць з середньовічної та новітньої історії Польщі, Литви та України, методології історії, допоміжних історичних дисциплін. – № 6.
9. Огієнко Іван (церковне ім'я : Іларіон) (1882–1972) – український церковний і громадський діяч, педагог. З 1922 р. дійсний член Наукового Товариства ім. Т. Шевченка, митрополит (від 1943). Огієнко – автор багатьох наукових праць з українського мовознавства, історії церкви, культури, канонічного права. – № 6.
10. Балей Стефан (1885–1952) – український і польський психолог. З 1928 р. до кінця життя очолював кафедру педагогічної психології Варшавського університету, де розгорнув широку наукову діяльність. – № 6.
11. Біднов Василь (1874–1935) – відомий український громадський і культурний діяч, дійсний член НТШ, з 1928 р. – професор історії церкви у Варшавському університеті, член Української Центральної Ради. – № 6.
12. Длугош Ян (1415–1480) – польський історик і дипломат, автор “Історії Польщі” в 12 томах. – № 6.
13. Одним з небагатьох польських учнів ученого був Єжи Гедройц (1906–2000) – відомий публіцист, редактор паризької “Культури”, в другій половині ХХ ст. автор праць про українсько-польське поєднання. – № 6.
14. Закшевський Станіслав (1873–1936) – польський історик, професор Львівського університету, автор праць з історії середньовічної Польщі та українсько-польських відносин. – № 6.
15. Кревецький Іван (1883–1940) – український історик, керівник бібліотеки НТШ (1905–1914, 1921–1937). Із 1907 р. – дійсний член НТШ, із 1909 р. – секретар історично-філософської секції. Досліджував історію Галичини кінця ХVІІІ – першої половини ХІХ ст., зокрема період “весни народів” (революції 1848–1849 рр.). В українську історіографію І. Кревецький увійшов як перший інтерпретатор т.зв. державницького напрямку. – № 6.
16. Студинський Кирило (1868–1941) – літературознавець і громадський діяч, член ВУАН, у 1923–1932 рр. – голова НТШ у Львові. У жовтні 1939 р. був головою Народних зборів Західної України, а в 1940 р. – депутат Верховної Ради УРСР. – № 7.
17. Січинський Володимир (1894–1962) – мистецтвознавець, архітектор і бібліограф. Дійсний член НТШ і ВУАН. З 1923 р. викладач Українського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова, доктор мистецтвознавства. З 1942 р. професор Українського Вільного Університету в Празі та Мюнхені. Автор праць з історії української архітектури й графіки. – № 7.
18. Коструба Теофіл (чернече ім'я Теодосій) (1907–1943) – український історик, журналіст, редактор, літературознавець, церковний діяч. З 1927 р. – член НТШ,

- працював в Комісіях старої та нової історії України, історично-джерелознавчій Комісії. У 1939 р. вступив до чину оо. Василіан. Таємно висвячений на священника митрополитом Андрієм Шептицьким 29 січня 1940 р. – № 7.
19. Андрусак Микола (1902–1985) – український історик, публіцист, громадський діяч. Дійсний член НТШ, Історично-філологічного товариства у Празі. З 1940 р. – на еміграції. У 1944 р. викладав в Греко-католицькій богословській академії у Львові. У 1946–1948 рр. – доцент, професор Українського вільного університету у Мюнхені. З 1948 р. – у США, викладав в університетах Огайо, Пенсільванії, Нью-Йорку та Індіани. Автор історичних розвідок з історії Галицько-Волинської держави, козаччини, національного відродження в Галичині. – № 7.
20. Пастернак Ярослав (1892–1969) – український археолог. 1923–1928 рр. працював асистентом у Державному Археологічному Інституті в Празі. У 1928 р. повернувся до Львова, з 1929 р. дійсний член НТШ, 1928–1939 рр. очолював музей НТШ. Найважливіші розкопки провів на терені княжого Галича (Крилосі) у 1934–1941 рр., де відкрив Успенський собор з саркофагом Ярослава Осмомисла. У 1936–1939 та 1942–1944 рр. – професор Богословської академії у Львові, в 1939–1941 рр. – професор і завідувач кафедри археології Львівського університету, 1940–1941 рр. – старший науковий співробітник Львівського відділу Інституту археології АН УРСР. У 1944 р. Я. Пастернак емігрував, був науковим працівником університету в Геттінгені, професором Українського вільного університету в Мюнхені, читав лекції у Боннському університеті. – № 7.
21. Наріжний Симон (1898–1983) – український історик, музеєзнавець, публіцист, громадський діяч. Учень Д. Дорошенка. У 1922 р. емігрував. Закінчив філософський факультет Українського вільного університету у Празі. Доктор філософії (1927), у 1929–1944 рр. – секретар Українського історично-філологічного товариства у Празі. У 1945–1948 рр. – директор Музею визвольної боротьби України. З 1951 р. жив і працював в Австралії. – № 7.
22. Йдеться про скандальну справу щодо переведення І. Крип'якевича зі Львова до гімназій у Вонгровці, яка мала місце у 1928–1929 рр. – № 7.
23. Фінкель Людвік (1858–1930) – представник львівської наукової школи польських істориків ХІХ ст. Автор концепції польського заснування Львівського університету та багатотомної бібліографії польської історії. – № 7.
24. Томашівський Степан (1875–1930) – видатний український історик, громадський і політичний діяч, дійсний член НТШ, у 1913–1914 рр. виконував обов'язки його голови. 1912–1914 рр. – доцент Львівського, а у 1928–1930 рр. – доцент Краківського університетів. Поряд з В. Липинським займає провідне місце в українській державницькій історіографії. 1919 р. у Львові вийшла праця Томашівського “Українська історія. Стародавні і середні віки”, в якій він виклав державницьку концепцію історії України. – № 9.
25. Очевидно, мається на увазі кампанія проти С. Томашівського, розгорнута західноукраїнською пресою, під час якої його звинувачували в зраді національних інтересів. Ця кампанія була реакцією на виступ С. Томашівського “Десять літ українського питання в Польщі”, що відбувся 1928 р. у Варшаві. – № 9.
26. Ймовірно, йдеться про Ковалевського Миколу (1892–1957) – політичного діяча, кооператора та публіциста, члена Центральної Ради. У період

- Директорії – міністра земельних справ в урядах Остапенка, Мартоса та Мазепи. З 1920 р. перебував на еміграції. – № 9.
27. Рудницький (Кедрин) Іван (1896–1995) – український політичний діяч і журналіст. Співпрацював у газеті “Діло”, в 1925–1931 рр. – кореспондент і пресовий референт Української парламентської репрезентації у Польському сеймі, довголітній секретар Товариства письменників і журналістів у Львові. В 1937–1939 рр. Рудницький спільно з І. Німчуком і В. Кузьмовичем редагував газету “Діло” (очолював політичний відділ газети). В 1920–1930 рр. був тісно пов’язаний з екзильним урядом УНР і найвпливовішою політичною партією в Західній Україні – Українським Національно-Демократичним Об’єднанням (УНДО). – № 9.
28. Паліїв Дмитро (1896–1944) – політичний і військовий діяч, один з організаторів повстання у Львові 1 листопада 1918 р. У 1920 р. – один із засновників УВО та член її початкової команди. Член ЦК УНДО, посол до польського сейму. – № 9.
29. Колесса Філарет (1871–1947) – етнограф, фольклорист, композитор, музикознавець і літературознавець. Дійсний член НТШ (з 1909 р.), академік ВУАН (з 1929 р.). Основоположник українського етнографічного музикознавства. – № 10.
30. Левицький Володимир (1872–1956) – український математик. Доктор філософії, професор Львівського університету, дійсний член НТШ. У 1920–1925 рр. викладав математику в Таємному українському університеті. – № 10.
31. Возняк Михайло (1881–1954) – український літературознавець і фольклорист, академік АН УРСР з 1929 р., з 1944 р. завідував кафедрою української літератури у Львівському університеті. Автор багатьох наукових праць, присвячених життю і творчості українських письменників, українському фольклору та театру. – № 10.
32. У теплі місяці року М. Грушевський їздив працювати на дачу “Стара Пасіка” в Китаєві, яка була облаштована ВУАН. – № 10.
33. Савченко Федір (1892 – після 1936) – історик, літературознавець і публіцист, дійсний член НТШ (з 1927 р.). Перебуваючи на еміграції, зблизився з М. Грушевським, з допомогою якого 1925 р. повернувся на Україну. Працював в Історичній Секції ВУАН у Києві, був керівником Комісії Заходознавства й Американознавства й Комісії Західної України. Автор понад 50 праць і статей, друкованих переважно у виданнях ВУАН, зокрема в журналі “Україна” і збірнику “За сто літ”. – № 10.
34. Герасимчук (Гарасимчук) Василь (1880–1944) – український історик, дійсний член НТШ (з 1917 р.). Дослідник історії України другої половини XVII ст. Співпрацював з ВУАН у складі Комісії вивчення історії Західної України, член Археографічної комісії та Науково-дослідної кафедри історії України ВУАН. У 1940–1941 та 1944 рр. працював старшим науковим співробітником у Львівському відділі Інституту історії України АН УРСР. – № 10.
35. Коренець Денис (1875–1946) – український історик, педагог, організатор кооперативного руху. Учень М. Грушевського. Дійсний член НТШ. У 1917–1934 рр. – директор Української торговельної школи товариства “Просвіта” (пізніше – “Рідної школи”) у Львові. З 1944 р. – на еміграції. Автор праці “Зносини гетьмана Івана Виговського з Польщею” та численних статей в галицькій

- періодичі, зокрема в “Ділі”, “Новому часі”, “Господарсько-кооперативному часописі”. – № 10.
36. Йдеться про VIII міжнародний конгрес істориків, що відбувся у вересні 1938 р. у м. Цюріх (Швейцарія). На цьому з’їзді М. Кордуба представляв Наукове товариство ім. Шевченка у Львові й Український Науковий Інститут у Варшаві. – № 11.
 37. Польське історичне товариство – створене 1886 р. у Львові з ініціативи Ксаверія Ліске, як місцеве наукове товариство. З 1925 р. – отримало загальнопольський статус. Товариство ставило своїм завданням популяризацію історичної науки та координацію зусиль істориків з різних частин Польщі. До товариства належали такі відомі польські вчені як: Т. Войцеховський, Л. Фінкель, Ф. Буяк, С. Закшевський та інші. – № 11.
 38. Залозецький Володимир (1896–1959) – історик мистецтва, публіцист, дійсний член НТШ, у 1928–1934 рр. професор Львівської богословської академії. – № 11.
 39. Чехович Костянтин (1896–1987) – доктор філософії, філолог-славіст. У 1926–1929 рр. працював в Українському науковому інституті в Берліні, з 1931 р. доцент Українського вільного університету в Празі, того ж року професор Богословської академії у Львові. Дійсний член НТШ. – № 11.
 40. Раковський Іван (1874–1949) – антрополог і зоолог, педагог, громадський діяч. У 1921–1925 рр. один з організаторів і професор зоології й антропології у Львівському таємному університеті. Дійсний член НТШ (з 1903), у 1935–1940 рр. – його голова. 1930–1935 рр. редактор “Української Загальної Енциклопедії”. – № 11.
 41. У 1938 р. було проведено реорганізацію Історико-філософської секції НТШ, в результаті чого її було поділено на такі комісії: Стародавньої історії України (голова І. Крип’якевич), новітньої історії України (голова І. Витанович), історичних джерел (голова О. Терлецький). – № 11.
 42. Терлецький Омелян (1873–1958) – український історик (учень М. Грушевського), дійсний член НТШ (з 1921). У 1898–1939 рр. працював у гімназіях Тернополя, Чорткова та Львова. У 1940–1941 рр. – старший викладач і завідувач кафедри історії середніх віків Львівського університету та одночасно старший науковий співробітник львівського відділу Інституту історії України АН УРСР. У 1944–1947 рр. продовжував працювати в Інституті історії України та Львівському університеті. – № 11.
 43. У 1937 р. І. Крип’якевич був переведений працювати до XI гімназії ім. Снядецьких. – № 11.
 44. Дорошенко Дмитро (1882–1951) – політичний діяч, історик, публіцист, бібліограф. З квітня 1917 р. – крайовий комісар Галичини й Буковини. У травні-листопаді 1918 р. – міністр закордонних справ Української держави. З 1919 р. – в еміграції, де був організатором і співробітником українських наукових установ. В 1921–1951 рр. – професор кафедри історії Українського вільного університету у Відні, Празі і Мюнхені. Очолював Український науковий інститут у Берліні (1926–1931), Українську вільну Академію Наук (1945–1951). – № 12.
 45. Щербаківський Вадим (1876–1957) – історик, археолог, етнограф, мистецтвознавець, дійсний член НТШ, співробітник Національного Музею у Львові (1908–1910), згодом завідувач археологічного відділу земського музею в Полтаві.

- Досліджував стару українську архітектуру, брав участь в етнографічних експедиціях у різних районах України. За Української Держави Щербаківський був професором Українського університету в Полтаві (1918), з 1922 р. на еміграції в Празі, професор Українського Вільного Університету (1922–1945) Празі і Мюнхені (1945–1951 рр., ректор), дійсний член Словацького Наукового Товариства, Чеської АН, Міжнародного Антропологічного Інституту у Франції. – № 12.
46. Український науковий інститут у Варшаві (1930–1939) – заснований заходами екзильного уряду УНР у 1930 р. при польському Міністерстві віровизнань та освіти, як автономна українська наукова установа, що ставила своїм завданням розробку студій з різних ділянок українознавства. Директором до 1938 р. був О. Лотоцький (пізніше А. Яковлів), секретарем Р. Смаль-Стоцький. 1939 р. після окупації Варшави німцями Український науковий інститут перестав існувати, а його бібліотека і архіви загинули. – № 12.
47. *Діло* – провідний часопис Галичини, найстаріший і впродовж багатьох років єдиний щоденник. Виходив у 1880–1939 роках: (у 1880–1882 рр. – двічі на тиждень, у 1883–1887 рр. – тричі на тиждень, з 1888 р. – щоденно). Першим редактором був Володимир Барвінський. З часу своєї появи “Діло” відстоювало ідеологію народовецької партії, з 1886 р. товариства “Народна Рада”, з 1899 р. національно-демократичної, пізніше трудової партії, з 1925 р. – УНДО (Українського національно-демократичного об'єднання). – № 12.
48. *Записки Чину св. Василя Великого* – науковий журнал, який видавали оо. Василіани у Жовкві в 1924–1939 рр. – № 12.
49. Польська академія знань у Кракові утворена 1871 р. на основі Краківського наукового товариства. Статут Академії затверджено 28 лютого 1872 р. – № 12.
50. Равіта-Гавронський Францішек (1846–1930) – польський історик, етнограф, публіцист. Автор низки праць присвячених історії українського козацтва. – № 12.
51. Польський біографічний словник засновано в 1931 р. з ініціативи В. Конопчинського, який у 1931–1949 рр. був його редактором. Перший том опубліковано Польською академією знань у Кракові в 1935 р. До початку Другої світової війни було видано 4 томи. – № 12.
52. Біограми М. Кордуби про Хмельницьких вміщено в третьому томі Польського біографічного словника, який вийшов у 1937 р. у Кракові. – № 12.
53. М. Кордуба був автором розділу, присвяченого історії Польщі часів Б. Хмельницького “The Region of John Casimir: part I, 1648–1654 (Правління Яна Казимира: частина I, 1648–1654)” у виданні “The Cambridge History of Poland”, vol. I, “From the Origin to Sobieski (to 1696) (Кембріджська історія Польщі”, т. I. Від початків до Собеського (до 1696 р.))”, Кембрідж, 1950. – № 12.
54. 156 том “Записок НТШ” так і не був виданий, його разом з іншими готовими до друку матеріалами, було вилучено радянською цензурою і знищено. – № 13.
55. Витанович Ілля (1899–1973) – історик, педагог і кооперативний діяч. Учень М. Кордуби і І. Крип'якевича. З 1929 р. – доктор, з 1933 р. – дійсний член НТШ, секретар комісії економіки, соціології і статистики та голова Комісії нової історії України. 1939 р. – емігрував за кордон. Викладав історію в Українському вільному університеті та економічні дисципліни в Українській вищій школі в Мюнхені. Автор праць з економічної історії та історії кооперації. – № 13.

56. Оляничин Домет (1891–1970) – український історик, учень Д. Дорошенка. З 1920 р. на еміграції у Німеччині. З 1961 р. професор Українського вільного університету. Дійсний член НТШ. – № 13.
57. Лоський Ігор (1900–1936) – український історик. У 1918 р. брав участь у бою під Крутами. 1927 р. закінчив Український вільний університет у Празі. У 1927–1932 рр. працював в Українському науковому інституті в Берліні. Досліджував історію культури Гетьманщини та історію революційних рухів в Україні у XIX ст. – № 13.
58. Цинкаловський Олександр (1898–1983) – український археолог, працював у музеях Варшави, НТШ у Львові, у Крем'янці і з 1952 р. у Кракові. Збирав й опрацьовував археологічні матеріали з Волині й Полісся. – № 13.
59. *Нова Зоря* – часопис заснований наприкінці 1925 р. як орган Української Католицької Організації, а згодом – Української Національної Обнови. Перше його число побачило світ 7 січня 1926 р. І хоча газета виходила у Львові, її духовним натхненником був Єпископ Станіславівський Григорій Хомишин. – № 13.
60. Архів актів гродських і земських у Львові (т.зв. Бернардинський архів) отримав свою назву згідно з архівною інструкцією від 15 лютого 1878 р. Першим директором у 1879 р. став Ксаверій Ліске. У архіві зберігалися судові акти з усіх земств і міст Галичини. – № 13.
61. Генсьорський Антін (1890–1970) – український мовознавець. Викладав в Українському таємному університеті у Львові (1921–1925), працював у науковій бібліотеці “Народного дому” у Львові (1924–1939), у 1939–1949 рр. (з перервою в 1942–1944) – завідувач відділу Львівської бібліотеки АН УРСР й одночасно викладав у Львівському університеті та працював у Львівському відділі Інституту мовознавства АН УРСР, потім у відділі мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР. Досліджував історію української мови, мову історичних пам'яток, українську лексикографію, бібліотечну справу. Автор праць з давньоруської та староукраїнської мов. – № 13.
62. Скрутень Іван Йосафат (1894–1951) – церковний діяч, історик Церкви. Редактор “Записок Чину св. Василя Великого”, дійсний член НТШ. – № 14.
63. Федерація історичних товариств Східної Європи створена 1927 р. у Варшаві з ініціативи польського історика Марцелія Гандельсмана. Її метою було пропагувати ідею Східної Європи як великого історично-культурного регіону. У 1927 р. у Варшаві відбувся перший конгрес новоствореного товариства, який мав на меті налагодження співпраці між усіма східноєвропейськими науковими інституціями. НТШ представляли М. Кордуба та І. Крип'якевич, які увійшли до виконавчої комісії федерації. У 1938 р. перед міжнародним з'їздом істориків відбувся третій конгрес Федерації, на якому М. Кордуба представляв НТШ та Український науковий інститут у Варшаві. – № 16.
64. Йдеться про те, що М. Кордубі офіційно було надано повноваження представляти НТШ на міжнародному конгресі істориків, що відбувався в кінці вересня 1938 р. у Цюріху. – № 17.
65. Дорошенко Володимир (1879–1963) – український громадсько-політичний діяч, бібліограф і літературознавець. Працював у бібліотеці НТШ, у 1937–1944 рр.

- директор бібліотеки. З 1944 р. – в еміграції. Автор багатьох бібліографічних праць та літературознавчих статей. – № 18.
66. Сімович Василь (1880–1944) – український мовознавець, філолог і культурний діяч, дійсний член НТШ (з 1923), професор українського педагогічного інституту ім. Драгоманова в Празі (1923–1933 рр., у 1926–1930 рр. – ректор). З 1933 р. у Львові, де працює у товаристві “Просвіта”, редактор її науково-популярних видань. 1939–1941 рр. – професор Львівського університету. – № 18.
67. Збірник “Contributons a L’histoire de L’Ukraine au VII-e Congrès international des sciences historiques, Varsovie août 1933 (Участь українських вчених в VII-му міжнародному конгресі істориків. Варшава, 1933)” був опублікований у 1933 р. Науковим товариством ім. Шевченка у Львові, під загальною редакцією М. Кордуби. Окрім розвідки М. Кордуби туди увійшли статті таких українських учених – В. Щербаківського, Я. Пастернака, М. Чубатого, І. Свенціцького, Р. Зубика, І. Скрутеня. – № 19.
68. Перфецький Євген (1888–1947) – історик. У 1919–1921 рр. – приват-доцент Київського університету. З 1921 р. – на еміграції. Викладач, професор (з 1935), декан (1946–1947) Братиславського університету. Досліджував історію Закарпаття. – № 19.
69. Йдеться про публікацію М. Кордуби “Два міжнародні історичні з’їзди в Цюріху” надрукованій в газеті “Діло” 4 вересня 1938 р. – № 20.
70. Свенціцький Іларіон (1876–1956) – український філолог, музеєзнавець і мистецтвознавець, дійсний член НТШ. Засновник і директор Національного музею у Львові. У 1913–1914 і 1933–1939 рр. – доцент, 1939–1956 рр. – професор, завідувач кафедри слов’янської філології Львівського університету. 1951–1956 рр. – завідувач відділу мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР. – № 22.
71. Смаль-Стоцький Степан (1859–1939) – мовознавець, педагог; визначний громадсько-політичний діяч Буковини. У 1885–1918 рр. – професор Чернівецького університету, з 1921 р. – Українського Вільного Університету в Празі. Дійсний член НТШ (з 1899), ВУАН (з 1918), Слов’янського інституту в Празі (з 1928) та ін. С. Смаль-Стоцький один з провідників національно-культурного відродження Буковини, активний діяч “Руської Бесіди”. – № 23.
72. *Сьогочасне і Минуле* – науковий журнал з проблем українознавства, який видавало НТШ у 1939 р. Часопис виходив як місячник (по 6 аркушів друку) у 1939 р. за редакцією Раковського (фактично В. Сімовича); вийшло 4 частини. 1948–1949 рр. випуск журналу відновлено на еміграції (у Мюнхені), під редакцією З. Кузелі (вийшло 3 частини). – № 24.